L-ASPETT POLITIKU FIR-RAKKONTI TAT-TWELID TA' ĠESÙ

Rev Dr Martin Micallef OFMCap

Għal ħafna nsara li huma mdorrijin jaqraw l-Evanġelju bħala ġabra ta' stejjer b'messaġġ divin, qajla jiġihom f'moħħhom li f'dawn ir-rakkonti nsibu diversi noti b'xeħta politika. Dan jidher b'mod speċjali fir-rakkonti li baqgħu magħrufin bħala "ir-rakkonti tat-twelid u tal-infanzja ta' Ġesù." F'dan l-artiklu se neżaminaw kif l-Evanġelista San Mattew jagħmel użu mill-qawwa tal-ħakma Rumana fi żmien Ġesù bħala parti integrali tal-mod kif jirrakkonta t-twelid ta' Ġesù.

Il-Kuntest Storiku-Soċjali ta' żmien Ġesù

Il-qawwa imperjali Rumana ħonqot id-dinja li fiha twieled u għex Ġesù, kif ukoll id-dinja ta' dawk li għalihom San Mattew kien qed jikteb wara s-sena 70 W.K.[1] Il-qawwa Rumana kienet toffri serħan il-moħħ għall-istrutturi soċjali ta' dan l-Imperu filwaqt li kienet tħares il-ġid, l-istatus u l-qawwa ta' ħafna persuni b'modi differenti. Il-kontroll u l-preżenza Rumana kienu jintwerew permezz ta' bini, statwi, xbihat fuq muniti u festi. Il-klassi li kienet taħkem kienet tiġġenera ġid, riżorsi u produzzjoni mill-kumplament tal-popolazzjoni permezz ta' taxxi, tributi u sistema ta' jasar. Realtajiet soċjo-ekonomiċi ħorox għalhekk kienu jagħmlu l-ħajja ta' kuljum diffiċli għal ħafna min-nies.[2] Ir-reliġjon u l-politika ma kinux żewġ affarijiet mifrudin minn xulxin. It-teoloġija imperjali Rumana kienet tenfasizza l-għażla tal-allat ta' Ruma bħala l-aġenti tagħha li permezz tagħhom kellha tintwera r-rieda divina.

Huwa f'dan l-ambjent li nkiteb l-Evanġelju skont San Mattew li jirrakonta l-ġrajja ta' Ġesù fi żmien immedjat wara li, bejn is-snin 66 u 70 W.K., xi Lhud mil-Lhudija u mill-Galilija qamu kontra r-Rumani. Dawn il-Lhud ġew maqtula bla ħniena fis-sena 70 W.K. meta r-Rumani ħarqu t-Tempju ta' Ġerusalemm u xekklu din ir-rewwixta kontrihom. It-telfa ta' din il-belt u t-Tempju, flimkien mal-kult u s-saċerdoti, ma kinetx tfisser biss li l-Ġudaiżmu issa kellu jieħu forma oħra ġdida, iżda wkoll li l-komunitajiet Lhud imxerrda fl-Imperu, kellhom l-isfida kbira biex jaraw kif se jibdew jgħixu taħt il-ħakma Rumana.

L-Evanġelju skont San Mattew, li jirrakkonta l-istorja ta' Ġesù li spiċċa msallab mir-Rumani, jippartecipa mill-mod kif id-dixxipli ta' Ġesù wkoll kellhom jaraw kif se jgħixu l-ħajja tagħhom ta' kuljum f'din ir-realtà tal-Imperu Ruman. B'dan l-isfont storiku nistgħu issa nersqu lejn in-narrativa li ħallielna San Mattew speċjalment fl-ewwel żewġ kapitli li bħal l-Evanġelista San Luqa jiddedikahom għan-narrativa tat-twelid ta' Ġesù.

Rabta bejn it-Twelid u l-Mewt ta' Ġesù

San Mattew jiftaħ l-Evanġelju bir-rakkonti tat-tnissil u t-twelid ta' Ġesù. Permezz ta' dawn ir-rakkonti, dan l-Evanġelista jgħinna nagħrfu kif kellu jibda jitwettaq il-pjan ta' Alla li jilħaq il-milja tiegħu fil-karattru ewlieni tal-istorja, Ġesù l-Iben ta' Alla. Fl-aħħar tal-Evanġelju, imbagħad naqraw kif Ġesù ġie msallab mis-suldati Rumani. Għalkemm ir-rakkonti tat-twelid u tal-mewt ta' Ġesù jidhru imbegħdin sewwa minn xulxin, San Mattew joħloq rabta sottili bejn l-ewwel kapitli tal-Evanġelju mal-aħħar kapitli, b'mod illi l-ewwel kapitli jantiċipaw il-mewt ta' Ġesù. Dan iseħħ bl-użu ta' lingwaġġ li nsibu fir-rakkonti tat-twelid ta' Ġesù u li jerġa' jitfaċċa b'mod prominenti fil-ġrajja tal-kruċifissjoni ta' Ġesù.

Hekk pereżempju, il-maġi jaslu Ġerusalemm jistaqsu: "Fejn hu dak li twieled sultan tal-Lhud?" (Mt 2:2). L-istess frażi terġa' tintuża minn Pilatu meta jinterroga lil Ġesù qabel ma sallbu. Hekk naqraw f'Mt 27:11 – "Ġesù waqaf quddiem il-gvernatur, u dan staqsih: 'Int is-sultan tal-Lhud?'"

Hekk ukoll "il-qassisin il-kbar u l-kittieba" li Erodi jsejjaħ f'2:4 sabiex jieħu parir mingħandhom meta waslitlu l-aħbar mill-maġi li kien twieled is-sultan tal-Lhud. Lil dawn il-mexxejja Lhud nerġgħu niltaqgħu magħhom fir-rakkonti tal-passjoni bħala protagonisti li wasslu lil Ġesù għall-mewt.[3] Il-verb li San Mattew juża f'2:4 sabiex jiddeskrivi kif Erodi "ġabar flimkien" [bil-Grieg: *synagagon*] "il-qassisin il-kbar u l-kittieba" ħalli jagħtuh parir jidentifika l-azzjonijiet futuri tagħhom. Fil-fatt, aktar 'il quddiem naqraw kif dan l-Evanġelista juża dan l-istess verb għall-erba' darbiet biex jiddeskrivi kif dawn il-mexxejja ltaqgħu ħalli jippjanaw il-mewt ta' Ġesù.

Hekk naqraw f'26:3 - "Il-qassisin il-kbar u x-xjuħ tal-poplu nġabru [bil-Grieg: *synechthesan*] fil-palazz tal-qassis il-kbir;" f'26:57

nerġgħu naqraw - "Dawk li qabdu lil Ġesù ħaduh quddiem Kajfa, il-qassis il-kbir, fejn ġa kienu nġabru [bil-Grieg: *synechthesan*] l-kittieba u x-xjuħ;" f'27:62 naqraw hekk - "L-għada, jiġifieri meta għadda Jum it-Tħejjija, il-qassisin il-kbar u l-Fariżej inġabru [bil-Grieg: *synechthesan*] għand Pilatu;" u f'28:12 nerġgħu naqraw - "Dawn inġabru [bil-Grieg: *synachthentes*] flimkien max-xjuħ, ftiehmu bejniethom, u taw lis-suldati kemxa flus ġmielha." Hekk ukoll f'27:27 naqraw li "is-suldati tal-gvernatur ħadu lil Ġesù fil-Pretorju, u ġabru [bil-Grieg: *synegagon*] quddiemu lil sħabhom kollha," filwaqt li f'27:17 naqraw li meta l-folol "kienu miġbura [bil-Grieg: *synegmenon*], Pilatu qalilhom: 'Lil min triduni nitilqilkom, lil Barabba

jew lil Ġesù li jgħidulu l-Messija!'"

Kelma oħra li tgħaqqad dak li nsibu fil-bidu tal-Evanġelju skont San Mattew mal-aħħar tan-narrativa tiegħu hija "jidħqu/iqarrqu." Il-maġi "iqarrqu" jew "jidħqu" b'Erodi billi ma marrux lura għandu bl-aħbar tal-post fejn sabu t-tifel li twieled. L-istess verb bil-Grieg *enepaichthe* li huwa użat f'2:16 jerġa' jidher għal erba' darbiet oħra biex jiddeskrivi l-azzjoni kontra Ġesù li wasslitu għall-mewt.

Hekk f'20:19 naqraw: "jerħuh f'idejn il-pagani biex jiddieħku bih [bil-Grieg: *empaixai*], u jagħtuh is-swat u jsallbuh;" f'27:29 nerġgħu naqraw - "qegħdulu fuq rasu kuruna minsuġa mix-xewk u qasba f'idu l-leminija, inxteħtu għarkupptejhom quddiemu, u qagħdu jiddieħku bih [bil-Grieg: *enepaixan*];" żewġ versi wara, jiġifieri fil-vers 31 nerġgħu naqraw: "imbagħad, wara li għaddewh biż-żufjett [bil-Grieg: *enepaixan*], neżżgħulu l-mantar u xeddewlu ħwejġu." Hekk ukoll fil-vers 41 nerġgħu niltaqgħu mal-użu ta' dan il-verb: "Hekk ukoll il-qassisin il-kbar bdew jiddieħku bih [bil-Grieg: *empaizontes*] mal-kittieba u x-xjuħ."

L-użu ta' dan il-kliem, mela, fis-siltiet imsemmija, jgħaqqdu flimkien il-ġrajjiet tat-twelid mal-mewt ta' Ġesù fuq is-salib li seħħet taħt il-ħakma Rumana.

Il-Ġeneoloġija ta' Ġesù

Fi żmien meta San Mattew kiteb l-Evanġelju tiegħu kienet drawwa li l-eroj tal-istorja jiġi assoċjat ma' antenati prestiġjużi u virtwużi - ħafna drabi irġiel – li kellhom status sinjur u ta' poter.[4] Hekk ukoll naqraw fil-ġeneoloġija ta' Ġesù. Filwaqt li xi wħud mill-antenati msemmija fil-ġeneoloġija ta' Ġesù huma figuri prominenti u virtwużi b'qawwa, ġid u status, bħal ngħidu aħna, Abraham, David, Salamun u rejiet oħra, ħafna minnhom jonqoshom proprju dawn il-karatteristiċi. Figuri bħal David, Robogħam, Abija, Ġoram, Aħaż u Manasse li jissemmew fil-versi 7 sa 10 tal-ewwel kapitlu ta' dan l-Evanġelju ma tantx jidher li kienu eżempju ta' virtù. Is-sultan Salamun pereżempju uża mezzi oppressivi sabiex ikabbar il-ġid tiegħu kif naqraw f'1 Slat 1-11.[5] Ibnu Robogħam kompla fuq il-passi ta' missieru kif naqraw f'1 Slat 12-14. Manasse kien jispeċjalizza fil-qima tal-allat pagani u l-inġustizzji kif insibu f'2 Slat 21:1-18.

Il-Mulej intervena fis-sena 587 Q.K. bit-telfa ta' Ġerusalemm mill-imperu tal-Babilonja. Referenza għall-eżilju fil-Babilonja timmarka t-tmiem tat-tieni parti tal-ġeneoloġija ta' Ġesù u l-bidu tat-tielet parti.[6] It-terminu li San Mattew juża għall-"eżilju" (bil-Grieg: *metoikesia*) jidher tliet darbiet fit-test Grieg tat-Testment il-Qadim (LXX) f'kuntesti li jinterpretaw din il-ġrajja b'mod teoloġiku.[7] Dan ifisser li fit-Testment il-Qadim, l-eżilju fil-Babilonja ġie interpretat bħala ġrajja li kienet tagħmel parti mill-pjan ta' Alla li kkastiga s-slaten għall-fatt li ma wrewx il-ġustizzja divina u li ma mexxewx il-poplu fil-qima leali lejh. Din il-perspettiva tinterpreta l-qawwa imperjali tal-Babilonja bħala mod li permezz tagħha Alla kien qed jikkastiga l-poplu tiegħu.[8]

It-tradizzjoni biblika iżda tevalwa wkoll l-Imperu tal-Babilonja b'mod ieħor. Il-Mulej Alla ġġudika l-Babiloniżi talli kienu għakksu u ħaqru l-poplu tiegħu. B'hekk il-Mulej ġab fit-tmiem din il-ħakma qawwija billi uża lill-Ċiru mexxej mill-Persja ħalli jwettaq il-pjanijiet tiegħu u sabiex jeħles lill-poplu tiegħu mill-ħakma tal-Babilonja. B'dan il-mod, il-poplu ta' Alla seta' jirritorna lejn artu wara s-sena 539 W.K.[9] Fil-fatt, il-versi 12-16 fil-ġeneoloġija ta' San Mattew juru kif il-Babilonja ma kellhiex l-aħħar kelma b'mod illi l-aħħar taqsima ta' din il-ġeneoloġija tindika li l-ebda qawwa imperjali mhija aktar b'saħħitha minn Alla.

Filwaqt li jerġa' jfakkar f'dawn il-perspettivi

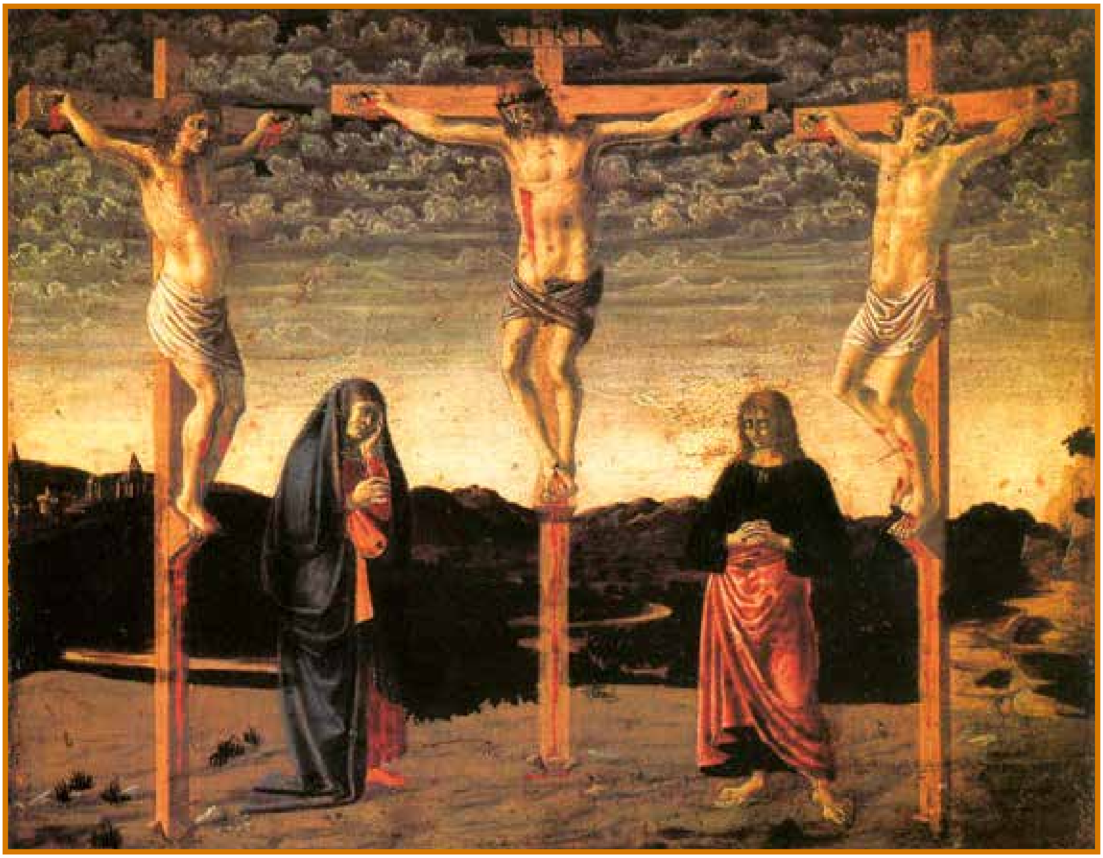

differenti ta' kif il-Mulej Alla uża l-qawwa tal-Imperu tal-Babilonja, San Mattew kien qed ikellem lill-qarrejja kontemporanji tiegħu li kienu taħt il-qawwa u l-kontroll tar-Rumani. Ir-referenzi għall-Babilonja joħolqu analoġija għar-relazzjoni bejn Babilonja u Ruma, bejn il-ġrajjiet li seħħew fis-sena 587 Q.K. u dawk li kienu għadhom kemm seħħew fis-sena 70 W.K. Mattew jidher li kien qed jara l-ġrajjiet diżastrużi li seħħew fis-snin 66-70 W.K. meta r-Rumani qerdu lil Ġerusalemm bħala ġrajjiet paralleli mal-waqgħa ta' Ġerusalemm mill-Babiloniżi fis-sena 587 Q.K. Hekk kif il-Mulej Alla uża lill-Babilonja sabiex jikkastiga lil Ġerusalemm fis-sena 587 Q.K. hekk issa l-Mulej Alla kien qed juża lir-Ruma sabiex jikkastiga lil Ġerusalemm fis-sena 70 W.K. għall-fatt li laqgħetx iż-żjara ta' Alla f'Ibnu Ġesù.

Din il-perspettiva ssir aktar espliċita f'dan l-Evanġelju bil-mod kif San Mattew jirranġa l-parabbola tal-festa tat-tieġ li huwa rċieva mit-tradizzjoni sabiex jinkludi fiha referenza għall-qerda tal-belt ta' Ġerusalemm[10] u sabiex jikkundanna lill-mexxejja ta' din il-belt.[11]

Is-Sultan Erodi

It-tieni kapitlu ta' San Mattew juri l-ġlieda bejn is-Sultan Erodi, il-wiċċ tal-qawwa tal-Imperu Ruman fil-Lhudija kkonċentrata f'Ġerusalemm, u Ġesù li kien għadu kemm twieled.

L-ewwel vers tal-kapitlu 2 jafferma t-twelid ta' Ġesù filwaqt li juri kif il-pjan ta' Alla kien ser jitwettaq fid-dinja Rumana – "Meta twieled Ġesù f'Betlehem tal-Lhudija, fi żmien is-sultan Erodi." Dan l-ewwel vers jikkontrasta żewġ viżjonijiet differenti u konfliġġenti ta' saltniet. Min-naħa r-referenza għal Betlehem tidentifika villaġġ żgħir imwarrab, min-naħa l-oħra Ġerusalemm hija ċ-ċentru tal-qawwa. Minkejja iżda ċ-ċokon ta' Betlehem, dan il-post għandu storja

importanti fil-paġni tal-Kotba Mqaddsa għaliex kien f'Betlehem li David kien ġie midluk sultan.[12] Ir-rabta ma' din il-belt mas-sultan David tfakkarna fit-tradizzjoni li fiha s-sultan joqgħod għalih kliem is-Salm 72:4 – "Hu jħares id-dritt tal-imsejknin tal-poplu, isalva l-fqajrin u jrażżan 'il min jgħakkishom."

Min-naħa l-oħra, is-sultan Erodi assoċjat ma' Ġerusalemm, mhux biss kien jirrappreżenta lir-Rumani iżda nistgħu ngħidu wkoll li dan kien pupazz f'idejn Ruma. Hekk jinfurmana l-istoriku Lhudi *Josephus* li kien qed jikteb l-istorja tal-Lhud għar-Rumani.[13] Erodi jibqa' eżempju klassiku ta' kif Ruma kienet tagħmel alleanzi mal-persuni għolja fis-soċjetà lokali sabiex issalva l-qawwa imperjali. Il-ħruxija tiegħu żammitu fil-poter kontra kull theddida.[14] Bħala persuna makakka u mexxej ambizzjuż, Erodi żamm l-awtorità tiegħu anke meta kien hemm tibdil politiku f'Ruma. Huwa daħal għal bosta proġetti ta' bini kbir inkluż tempji għal Ruma u għall-Imperatur Awgustu f'Caesarea Maritima, filwaqt li reġa' bena wkoll it-Tempju ta' Ġerusalemm għall-qima ta' Alla ta' Israel.

Il-ġeneoloġija ta' Ġesù diġà elenkat storja ta' slaten li ma għexux skont il-pjanijiet divini. Mattew issa jurina kif Erodi kien jappartjeni lil din il-lista ta' slaten li għamlu reżistenza għar-rieda divina. Kif mistenni għalhekk, it-tħabbira tal-maġi li għarfu li kien twieled "is-sultan tal-Lhud" wasslet biex "is-sultan Erodi sama' bihom, u tħawwad hu u Ġerusalemm kollha miegħu" (Mt 2:3). Erodi wieġeb għal dan billi "ġabar flimkien" l-alleati tiegħu f'Ġerusalemm, jiġifieri "il-qassisin il-kbar u l-kittieba kollha tal-poplu, u ried jaf mingħandhom fejn kellu jitwieled il-Messija" (2:4).

Forsi naħsbu li "l-qassisin il-kbar u l-kittieba" li jissemmew hawnhekk kienu biss "mexxejja reliġjużi." Fid-dawl ta' din il-premessa forsi nqisu wkoll din il-laqgħa bejn Erodi u dawn il-mexxejja Lhud bħala laqgħa bejn personalitajiet politiċi u reliġjużi fuq ħwejjeġ reliġjużi. Iżda din il-qasma bejn kwestjonijiet reliġjużi u politiċi hija anakronista għall-ewwel seklu.[15] Skont dak li jikteb *Josephus*, il-qassisin il-kbar kienu l-mexxejja tal-Lhudija.[16] F'din is-silta huma jiġu murija mill-Evanġelista Mattew bħala persuni li kienu alleati ta' Erodi u li flimkien kienu jiffurmaw membri tal-klassi għolja li tmexxi taħt il-ħakma Rumana u li kienu ibbażati fit-Tempju ta' Ġerusalemm.

Erodi jistaqsihom b'mod speċifiku fuq fejn kellu jitwieled "il-Messija/Kristu" (2:4). L-użu tal-kelma "Messija/Kristu" li tfisser il-"midluk" tirreferi għal tradizzjoni fost ħafna, imma mhux fost kulħadd, li l-Lhud kienu qed jistennew figura "midluka" minn Alla sabiex jitwettqu l-pjanijiet tiegħu. Ma kienx hemm stennija universali jew monolitika għall-Messija fost il-Lhud.[17] Minflok aktar jidher li kien hemm tradizzjonijiet differenti fuq x'tip ta' Messija kellu jkun u x'kellha tkun il-missjoni tiegħu. Jidher iżda li għal ħafna Lhud, il-Messija kellu jkun figura li jieħu post il-qawwa tar-Rumani. Meta għalhekk Erodi ġabar "il-qassisin il-kbar u l-kittieba kollha tal-poplu, u ried jaf mingħandhom fejn kellu jitwieled il-Messija" huwa kien qed jistaqsihom mistoqsija politika.

Il-mexxejja ta' Ġerusalemm iwieġbu billi jikkwotaw tradizzjonijiet fuq David meħuda minn Mikea 5, anke jekk din is-silta ma tużax it-terminu "Messija" jew "Kristu." Jidher li Mik 4:1-5:15 mill-ġdid tevoka l-Imperu ta' Babilonja, referenza għas-seklu 6 Q.K. meta din il-qawwa rebħet lil Ġerusalemm u kaxkru fl-eżilju tal-Babilonja lil dawk li kienu jgħammru f'din il-belt qaddisa.[18] Fl-istess ħin din is-silta minn Mikea turi kif il-Mulej kellu jipprovdi mexxej, ragħaj minn Betlehem, li kellu jieħu post it-tmexxija tal-qawwiet imperjali u jaħkem bil-ħniena u l-ġustizzja

kif naqraw fis-Salm 72. Dan kollu iżda żgur li ma kienx aħbar tajba għas-sultan Erodi. Fil-fatt, il-kumplament tal-kapitlu tnejn ta' San Mattew jelenka l-attentati ta' Erodi sabiex jeqred lil dan ir-ragħaj-mexxej li kien għadu kemm twieled f'Betlehem. Fl-istess ħin dan kollu jikxef u jipprovdilna lista ta' xi wħud mill-modi ta' kif kien isaltan Erodi.

L-ewwel, is-silta tippreżentalna l-motif ta' segretezza. "Erodi mbagħad sejjaħ lill-maġi bil-moħbi, u tkixxef bir-reqqa kollha mingħandhom iż-żmien li fih dehritilhom il-kewkba" (Mt 2:7). It-tieni, l-istorja tkompli turina il-manipolazzjoni ta' Erodi hekk kif huwa jipprova jbiddel lill-maġi jew lil dawn il-pellegrini fi spiji, billi jibgħathom ħalli jsibu lit-tifel u jirraportaw lura għandu. "Bagħathom Betlehem u qalilhom: 'Morru, staqsu sewwa għat-tifel, u meta ssibuh ejjew għiduli, ħalli jiena ukoll niġi nqimu.'" (2:8). It-tielet, f'dan l-istess vers, l-istorja tenfasizza l-gideb ta' Erodi meta dan iddikjara quddiem il-maġi li ried "iqim" lis-sultan tal-Lhud li twieled. L-intenzjoni vera tiegħu iżda kienet li joqtol lit-tifel kif naqraw fil-vers 13 – "Meta telqu, deher anġlu tal-Mulej f'ħolma lil Ġużeppi u qallu: 'Qum, ħu miegħek lit-tifel u 'l ommu, u aħrab lejn l-Eġittu. Ibqa' hemm sa ma ngħidlek jien, għax Erodi se jfittex lit-tifel biex joqtlu." Ir-raba', meta fl-aħħar naqraw kif il-maġi m'għamlux dak li kien talab minnhom Erodi, l-istorja tippreżenta l-aspett vjolenti ta' Erodi li "inkorla bis-sħiħ, u bagħat joqtol f'Betlehem u fl-inħawi kollha tagħha lit-tfal subien kollha ta' minn sentejn 'l isfel, skont iż-żmien li sar jaf mingħand il-maġi" (v.16).

Filwaqt li l-familja mqaddsa taħrab lejn l-Eġittu, Erodi ma jirnexxilux joqtol lit-tifel f'Betlehem. It-telfa finali u kbira ta' Erodi iżda sseħħ fit-tliet referenzi għall-mewt tas-sultan. L-ewwel, f'2:15 naqraw li Ġużeppi "baqa' hemmhekk sal-mewt ta' Erodi …" It-tieni, f'2:19 nerġgħu naqraw: "Meta miet Erodi, deher l-anġlu tal-Mulej f'ħolma lil Ġużeppi fl-Eġittu …" It-tielet, fil-vers ta' wara, il-vers 20 naqraw kif l-anġlu tal-Mulej igħid lil Ġużeppi f'ħolma: "Qum, ħu miegħek lit-tifel u 'l ommu, u erġa' lura lejn l-art ta' Israel, għax mietu dawk li kienu jfittxu l-ħajja tat-tifel." Din ir-repetizzjoni għall-mewt ta' Erodi tenfasizza mhux biss il-falliment ta' dan is-sultan li ried joqtol lil Gesù, imma wkoll il-vulnerabilita tiegħu quddiem l-intervent ta' Alla biex isalva lill-Ibnu Ġesù.[19]

Dehra oħra tal-anġlu lil Ġużeppi f'ħolma tmexxi lil Ġużeppi, lil Marija u lil Ġesù lura lejn il-Lhudija kif naqraw f'Mt 2:19-21. Iżda kif jinnota dan l-Evanġelista: "Billi [Ġużeppi] sama' li fil-Lhudija kien qiegħed isaltan Arkelaws flok Erodi missieru, beża' jmur hemm" (v.22). Il-mewt ta' Erodi, mela, ma kinetx tfisser it-tmiem tal-qawwa imperjali u l-periklu tagħha. Arkelaws, iben Erodi, kompla bl-alleanza ma' Ruma u għalhekk dan kien qed jirrappreżenta l-wiċċ ġdid tal-qawwa Rumana. Mill-ġdid iżda l-Mulej Alla intervena u Ġużeppi jiġi mmexxi lejn il-Galilija. "Telaq lejn l-inħawi tal-Galilija, u mar joqgħod f'belt jisimha Nazaret." (vv 22-23).

L-azzjonijiet u l-kliem tat-tieni kapitlu ta' Mattew iservu biex juruna l-Imperu Ruman u l-alleanzi tiegħu u kif il-vjolenza kienet il-mod ewlieni ta' kif dawn kienu jiddefendu d-dinja tagħhom.[20] Aktar minn hekk iżda, f'dan il-kapitlu nsibu l-eku tal-ġrajjiet ta' Mosè fl-Eġittu u tal-eżodu mill-Eġittu.[21] Iż-żewġ ġrajjiet jinvolvu lil Eġittu: kemm it-tfajjel Mosè kif ukoll it-tfajjel Ġesù kienu fil-periklu ta' mexxejja qawwija, kif ukoll it-tnejn li huma kellhom il-missjoni li jsalvaw poplu. Huma t-tnejn jesperjenzaw l-eżilju kif ukoll il-protezzjoni ta' Alla. Filwaqt li fiż–żewġ ġrajjiet rispettivi tfal subien jiġu attakkati, it-tiran li kien qed imexxi jmut. Fuq kollox hemm ukoll xebh verbali bejn il-ġrajja tar-ritorn ta'

Ġesù mill-Eġittu f'Mt 2:19-22 mar-ritorn ta' Mosè lejn l-Eġittu f'Eżod 4:19-20.

L-eku tal-ġrajjiet ta' Mose-Eżodu jenfasizzaw ir-realtà tal-qawwa imperjali kif ukoll tal-kontroll ta' Alla fuqha. Erodi jsir jixbah lil Fargħun kemm fir-reżistenza tiegħu lejn il-pjan divin u fuq il-mod kif il-Mulej ibiddel il-ħsibijiet ta' Erodi permezz ta' pjanijiet divini. Hekk kif Erodi ġie "mqarraq" mill-maġi – il-verb bil-Grieg użat f'Mt 2:16 huwa *empaizo* - hekk ukoll il-Fargħun jiġi mqarraq minn Mosè u Aron kif naqraw f'Eż 10:2 LXX.

Meta nqisu dan kollu nistgħu naraw kif l-ewwel żewġ kapitli tal-Evanġelju skont San Mattew huma minsuġa sewwa fil-perspettiva storika-politika-soċjali tad-dinja imperjali Rumana tal-ewwel seklu W.K. L-Imperu Ruman huwa l-palk li fuqu San Mattew niseġ l-istorja li jirrakkonta fl-evanġelju tiegħu fejn jurina kif il-preżenza u l-missjoni ta' Ġesù f'din id-dinja imperjali biddlet din l-istess realtà. Fil-fatt, in-narrativa ta' San Mattew tevalwa l-qawwa imperjali b'mod negattiv u tibda turi mod ieħor ta' kif il-qawwa politika kellha titħaddem permezz tal-qawwa salvifika ta' Alla f'Ibnu Ġesù li sar bniedem bħalna.

Referenzi

1 Ara Warren Carter, *Matthew and the Margins: A Socio-Political and Religious Reading* (Maryknoll: Orbis; Sheffield, Sheffield Academic Press, 2000), 1-49.

2 Ara Ramsay MacMullen, *Roman Social Relations 50 B.C. to A.A. 284* (New Haven: Yale University Press, 1974).

3 Ara Mt 26:3,57.

4 Ara l-eżempju ta' Agricola mogħti minn Tacitus f'Maurice Hutton – William Peterson, *Tacitus: Dialogus, Agricola, Germania* (LCL.; New York: Macmillan, 1914), 173-175.

5 Ara Warren Carter, "'Solomon in All His Glory': Intertextuality and Mattew 6:29," *Journal for the Study of the New Testament* 65 (1997): 3-25.

6 Ara Mt 1:11-12,17.

7 Ara 2 Slat 24:16; 1 Kron 5:22; Eżek 12:11.

8 Ara 1 Slat 9:6-9.

9 Ara Isa 44:21-28; 45:1.

10 Ara Mt 22:7.

11 Ara 21:45.

12 Ara 1 Sam 16:1-13.

13 Ara Josephus, *Ant.* 16.10.2 # 311.

14 Ara Bernard P. Robinson, "Matthew's Nativity Stories: Historical and Theological Questions for Today's Readers," in *New Perspectives on the Nativity,* ed. Jeremy Corley (London, New York: T&T Clark, 2009), 126-128.

15 Ara Anthony Saldarini, *Pharisees, Scribes, Sadducees in Palestinian Society: A Sociological Approach* (Wilmington: Glazier, 1988).

16 Ara Josephus, *Ant.* 20.10.5 # 251.

17 Ara John J. Collins, *The Scepter and the Star: The Messiahs of the Dead Sea Scrolls and Other Ancient Literature* (New York: Doubleday, 1995); Joseph A. Fitzmyer, *The One Who is to come* (Grand Rapids: Eerdmans, 2007).

18 Ara Mik 4:10-11; ara Mt 1:11-12,17. Ara wkoll, Collins, *The Scepter and the Star,* 24.

19 *Josephus* jirrakkonta l-mewt kollha tbatija ta' Erodi. Ara *Ant.* 17.7.5-17.8.1#168-192. *Josephus* iqis il-mewt ta' Erodi bħala kastig ġust għall-krimini li kien wettaq dan is-sultan. Ara *Ant.* 17.7.5#168.

20 Ara Warren Carter, "Construction of Violence and Identities in Matthew's Gospel," in *Violence in the New Testament,* ed. Shelly Matthews and E. Leigh Gibson (New York: T&T Clark, 2005), 81-108.

21 Ara Raymond E. Brown, *The Birth of the Messiah* (New York: Doubleday, New York: Doubleday, 2nd ed. 1993), 113-116; Dale C. Allison, *The New Moses: A Matthean Typology* (Minneapolis: Augsberg Fortress, 1993), 142-144.